

УДК 336.1

Л. В. СУХАРСЬКА,
*аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом,
Національна академія державного управління
при Президентіві України*

АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

У статті стан і особливості фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад України розглянуто в контексті виконання покладених на них функцій і досягнення стратегічних пріоритетів та цілей розвитку. Відповідно до цього ідентифіковано основні вимоги щодо формування ефективної системи фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад, а також наголошено на вагомій ролі, яку вони відіграють у структурі адміністративно-територіального устрою.

Розглянуто вплив основних суб'єктів фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад на достатність обсягів фінансування та їх особливості. Зокрема, розглянуто систему державного фінансування міжбюджетних трансфертів (субвенцій, дотацій). Визначено стан забезпеченості об'єднаних територіальних громад приміщенням для розміщення органів місцевого самоврядування та різного роду служб. Проаналізовано вплив на фінансування розвитку об'єднаних територіальних громад з боку Державного фонду регіонального розвитку, міжнародних установ і донорських організацій.

Детально проаналізовано фінансове забезпечення об'єднаних територіальних громад за рахунок власних коштів, досліджено структуру витрат, спрямованих на розвиток громад, проведено групування вибірки об'єднаних територіальних громад, за яким встановлено наявність емпіричних зв'язків та факторних залежностей між витратами розвитку та рівнем самостійності бюджетів.

Ключові слова: фінансове забезпечення, розвиток, територіальна громада, об'єднана територіальна громада, субвенція, дотація, реверсна дотація, податкопроможність, міжбюджетні трансферти, Державний фонд регіонального розвитку, державний бюджет, органи місцевого самоврядування, власні доходи громад, витрати розвитку громад.

L. V. SUKHARSKA,

Ph.D student of the Department of Regional Administration, Local Self-Government and the city management, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

ANALYSIS OF SITUATION OF FINANCIAL SUPPORT FOR DEVELOPMENT OF UNIFIED TERRITORIAL COMMUNITIES IN MODERN UKRAINE

This paper presents of state and features of financial support for development of united territorial communities of Ukraine in the context to perform the functions assigned to them and achieving of strategic priorities and development goals. Accordingly, the main requirements for formation of an effective system of financial support for development of united territorial communities identified, as well as the important role they can play in the structure of administrative-territorial system.

The influence of main subjects of financial support for development of united territorial communities on the adequacy of funding and their peculiarities are considered. In particular, the system of state financing of intergovernmental transfers (subventions, grants) is considered. The state of the provision of the united territorial communities to the premises for the placement of local self-government bodies and various services is determined. The influence on financing of the development of united territorial communities by the State Fund for Regional Development, international institutions and donor organizations is analyzed.

The financial support for development of united territorial communities at the expense of own funds is analyzed in detail. The structure of expenditures aimed at the development of communities is investigated. A sample of united territorial communities is grouped, that establishes the existence of empirical relationships and factorial dependencies between the development costs and the level of budgets' autonomy.

Key words: Financial support, Development, territorial community, united territorial community, Subvention, grant, reverse grant, fiscal capacity, intergovernmental transfers, State Fund for Regional Development, state budget, local self-government bodies, own revenues of communities, expenses of community development.

© Сухарська Л. В., 2017

Л. В. СУХАРСКАЯ,

аспирант кафедры регионального управления, местного самоуправления и управления городом, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины
АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ ОБЪЕДИНЕННЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

В статье состояние и особенности финансового обеспечения развития объединенных территориальных общин Украины рассмотрены в контексте выполнения возложенных на них функций и достижения стратегических приоритетов и целей развития. В соответствии с этим идентифицированы основные требования по формированию эффективной системы финансового обеспечения развития объединенных территориальных общин, а также отмечена весомая роль, которую они играют в структуре административно-территориального устройства.

Рассмотрено влияние основных субъектов финансового обеспечения развития объединенных территориальных общин на достаточность объемов финансирования и их особенность. В частности, рассмотрена система государственного финансирования межбюджетных трансфертов (субвенций, дотаций). Определено состояние обеспеченности объединенных территориальных общин помещениями для размещения органов местного самоуправления и разного рода служб. Проанализировано влияние на финансирование развития объединенных территориальных общин со стороны Государственного фонда регионального развития, международных организаций и донорских организаций. Детально проанализированы финансовое обеспечение объединенных территориальных общин за счет собственных средств, исследована структура расходов, направленных на развитие общин, проведена группировка выборки объединенных территориальных общин, по которым установлено наличие эмпирических связей и факторных зависимостей между затратами развития и уровнем самостоятельности бюджетов.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, развитие, территориальная община, объединенная территориальная община, субвенция, дотация, реверсная дотация, налоговоспособность, межбюджетные трансферты, Государственный фонд регионального развития, государственный бюджет, органы местного самоуправления, собственные доходы общин, расходы развития общин.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Сьогодні розвиток територіальних громад в Україні відбувається в якісно нових умовах та характеризується високим ступенем інтенсивності й динаміки, що пов'язано передусім із проведенням реформи децентралізації та, зокрема, об'єднанням територіальних громад. При цьому одним із ключових чинників, що сприяють якісним змінам на місцевому рівні, є фінансове забезпечення розвитку територіальних громад (ФЗРТГ), яке є одним із пріоритетів адміністративної реформи та має бути достатнім для забезпечення сталого розвитку.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Процес фінансового забезпечення розвитку і функціонування територіальних громад, у тому числі об'єднаних, є об'єктом наукової діяльності таких учених: С.Білої, О.Василик, І.Вахович, А.Пелехатого, В.Пилипіва, С.Попова, М.Козоріза, О.Кириленко, В.Кравченко, І.Луніна, В.Опаріна, І.Сторяньської, Л.Тичковської, І.Радіонової, С.Юрія та ін. Результати досліджень цих науковців склали вагомий методологічний основу для дослідження стану ФЗРТГ. Проблематика фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ) перебуває у фокусі уваги політиків, публічних службовців і суспільства загалом. Проте досі чітко не з'ясовано, наскільки достатнім є це фінансове забезпечення згідно з різними напрямками розвитку ОТГ. З цією метою важливо встановити не тільки кількісні обсяги й пропорції досліджуваних процесів, а й зв'язок складових фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні.

Мета статті – визначення стану та особливостей фінансового забезпечення розвитку ОТГ у сучасній Україні на основі встановлення відповідних факторних залежностей.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз стану ФЗРТГ в Україні – це складний процес з точки зору методології дослідження, який передбачає розгляд як структурних аспектів, так і відповідних динамічних процесів у певному часовому інтервалі.

Науковці сходяться на думці, що “для ефективного виконання територіальною громадою покладених на неї функцій та досягнення стратегічних пріоритетів потрібне належне фінансове забезпечення як поточного функціонування, так і цілей розвитку. У такому разі територіальна громада повинна виступати одночасно й носієм соціально-економічного розвитку територій, і рушійною силою досягнення стратегічних цілей територіального утворення” [2]. У контексті цього твердження в іншій нашій науковій праці [3] ми зазначали, що досягнення

означеної мети можливе завдяки реалізації таких завдань, як: формування власної матеріально-фінансової бази, розвиток джерел надходжень фінансових коштів до місцевого бюджету, створення спеціальних позабюджетних фондів для забезпечення розвитку об'єктів, розташованих на території територіальної громади, налагодження взаємовигідної взаємодії суб'єктів розвитку територіальної громади в процесі фінансового забезпечення потреб її розвитку та формування ефективного комплексного механізму ФЗРТГ.

Значною мірою, як зазначають І.Сторонянська, Л.Беновська, “вирішення зазначених завдань лежить у площині бюджетної децентралізації та перенесення відповідальності за ефективне використання власного економічного потенціалу на базовий рівень” [4]. Проте в умовах адміністративно-територіальної реформи трансформація фінансових потоків і їх перерозподіл на користь однієї з пріоритетних на сьогодні форм місцевого самоврядування – об'єднаних територіальних громад (ОТГ) – створює додаткові особливості ФЗРТГ.

Варто відзначити, що ОТГ уже формують доволі вагомий сектор у структурі адміністративно-територіального устрою. Станом на 16 червня 2017 р. вони об'єднують 22,5% усіх територіальних громад із загальною площею 17,7% і населенням, близьким до 20% населення країни. Діяльність ОТГ на сьогодні досить широко висвітлюється в різного роду аналітичних і наукових працях. Проте, зважаючи на досить короткий період часу існування ОТГ, статистичний масив даних, придатний для повноцінного аналізу, на сьогодні є недостатнім. Так, із 524 створених ОТГ тільки 159 мали завершений бюджетний цикл у 2016 р., коли вони розробили і реалізували власні бюджети, які дають змогу оцінювати вплив фінансового забезпечення на стан розвитку громад.

Нагадаємо, що функціонування системи ФЗРТГ забезпечують конкретні суб'єкти фінансових відносин різних рівнів і сфер, до їх основних груп належать органи законодавчої та виконавчої влади, органи місцевого самоврядування; суб'єкти господарювання; громадські об'єднання; вітчизняні та міжнародні донорські організації; фізичні особи та домогосподарства [3].

Відповідно до сучасних вітчизняних трансформаційних процесів впливовими суб'єктами фінансування розвитку територіальних громад в Україні поступово стають органи місцевого самоврядування. Крім них на сьогодні важливими суб'єктами у зазначених процесах залишаються органи державної влади, які забезпечують фінансування розвитку територіальних громад за рахунок низки заходів, зокрема:

- горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів через інструменти прямих і реверсних дотацій;
- міжбюджетних трансфертів у формі субвенцій на соціально-економічний розвиток окремих територій, на формування інфраструктури ОТГ, а також освітніх і медичних субвенцій;
- фінансування проектів інфраструктурного розвитку через Державний фонд регіонального розвитку.

Відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2016 рік” місцевим бюджетам ОТГ було визначено обсяги міжбюджетних трансфертів, зокрема базову та реверсну дотацію, освітню та медичну субвенції. Базову дотацію отримали 125 громад. Її загальний обсяг становив 285 млн грн (у середньому 2280 тис. грн на громаду). Фінансово самостійний бюджет у 2016 р. було зафіксовано у 34 громадах. Із них із 22 ОТГ було утримано реверсну дотацію загальним обсягом 64,9 млн грн (у середньому – 32,4 тис. грн на громаду).

Оцінюючи паспорти територіальних громад, зазначимо переважно достатній рівень забезпеченості ОТГ приміщеннями для розміщення державних органів та установ, які здійснюють повноваження щодо забезпечення функцій місцевого управління. Так, із 159 громад найнижчий рівень забезпечення приміщеннями стосувався пожежної безпеки (15 ОТГ – 9,4% – задекларували відсутність приміщень для зазначених цілей). 13 ОТГ (8,2%) не володіли приміщеннями для розміщення органів пенсійного забезпечення, по 12 громад (7,5%) – приміщеннями для органів реєстрації цивільного стану та майна працівників, 11 громад (6,9%) – приміщеннями для забезпечення соціального захисту. Найкращий рівень забезпеченості зафіксовано

для органів правоохоронної діяльності – лише 9 громад (5,7%) не володіють приміщеннями для розміщення органів або пунктів, що здійснюють правоохоронну діяльність. Разом з тим лише одна ОТГ із проаналізованих не володіє приміщеннями для розміщення органів місцевого самоврядування. Для обладнання таких приміщень і створення центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів) у державному бюджеті на 2016 р. для ОТГ була передбачена субвенція на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад у загальній сумі 1,0 млрд грн. Розподіл субвенції ОТГ було здійснено залежно від площі території та чисельності сільських жителів. Чим більша кількість мешканців і площа території, тим більший обсяг субвенції ОТГ [7]. Субвенція надавалася для створення, модернізації інфраструктури об'єднаної територіальної громади. Її можна було використати на нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів інфраструктури, що належать до комунальної форми власності (у тому числі на виготовлення проектної та містобудівної документації) [5].

Крім забезпечення прямих адміністративних функцій, у результаті реформи органи місцевого самоврядування поступово перебирають на себе функції у сфері освіти та охорони здоров'я. Для реалізації таких функцій держава виділяє освітню і медичну субвенції. Розмір освітньої субвенції в 2016 р. для 159 ОТГ склав 1,6 млрд грн (у середньому на громаду – 10,2 тис. грн), розмір медичної субвенції – 846,8 тис. грн (5,3 тис. грн у середньому на громаду).

Із позиції забезпечення розвитку територіальних громад одну із важливих ролей, яка полягає в активізації місцевої ініціативи, відіграє Державний фонд регіонального розвитку. Мета його роботи – фінансувати, забезпечувати моніторинг і контроль проектів розвитку. Так, у 2016 р. за кошти ДФРР були реалізовані 498 проектів на загальну суму 1,25 млрд грн, ще 312 проектів станом на початок 2017 р. перебували на стадії реалізації. Із поданого переліку, в тому числі, було реалізовано 8 проектів ОТГ загальною вартістю 8166 тис. грн, у яких внесок ДФРР становив 90%. Із цих проектів чотири були спрямовані на формування об'єктів пожежної охорони і по одному проекту – на ремонт та облаштування навчально-виховного комплексу, дитячого садочка, амбулаторії і реабілітаційного центру. Крім зазначеного, шість проектів ОТГ і проектів співробітництва територіальних громад перебувають на стадії реалізації. Їх загальна вартість становить 80,3 млн грн, із яких внесок ДФРР – 78,1%. Зазначені проекти спрямовані на будівництво водогону, лікувального комплексу, школи і дитячого садка, а також на придбання техніки й обладнання для збирання і вивезення сміття [6].

У свою чергу, міжнародні установи та фонди, дія яких у той чи інший спосіб спрямовується на розв'язання проблем сталого розвитку, демократії, прав людини тощо, також скеровують свої кошти на цілі інфраструктурного розвитку територіальних громад. Найбільш вагомими суб'єктами міжнародної допомоги в зазначених процесах на сьогодні є 15 програм (проектів), загальна сума фінансового забезпечення яких за курсом НБУ на 20 червня 2017 р. становить 7,1 млрд грн [7]. Серед найбільших проектів за обсягом фінансування виділимо Проект ПРООН/ЄС “Місцевий розвиток, орієнтований на громаду” (розмір проекту 23,8 млн євро), Експертна підтримка врядування та економічного розвитку (EDGE) (8,8 млн канадських дол.), Партнерство для розвитку міст (ПРОМІС / PLEDDG) (19,5 млн канадських дол.), Програма U-LEAD (102 млн євро), Програма DOBRE (50 млн дол. США).

Кожен із суб'єктів ФЗРТГ, реалізуючи власні цілі, зрештою, формує фінансове становище територіальних громад, проте основним суб'єктом цих процесів є сама громада. Фокусуючи особливу увагу на 159 ОТГ за результатами повного бюджетного 2016 р., визначимо основні параметри та особливості їх фінансового забезпечення за рахунок власних коштів (рис. 1).

Однією з характерних ознак визначеної вибірки об'єктів дослідження є велика варіативність даних. Так, коефіцієнт варіації досліджуваних ОТГ за чисельністю населення станом на 01 січня 2016 р. становить 82,9, за площею – 97,2, за обсягом власних доходів – 137,5, за обсягом сумарних доходів – 79,7, за обсягом видатків розвитку – 100,5. Різниця у варіації даних за власними доходами і за сукупними доходами (включно із дотаціями) свідчить про дієвість механізму вирівнювання податкоспроможності ОТГ. Для пом'якшення варіативності і з метою

забезпечення більш якісного аналізу оцінювання доходів і витрат ОТГ ми визначили значення цього показника в розрахунку на одного мешканця. Так, коефіцієнт варіації показників власних доходів і витрат розвитку на 1 мешканця становив відповідно 85,9 і 85,5.

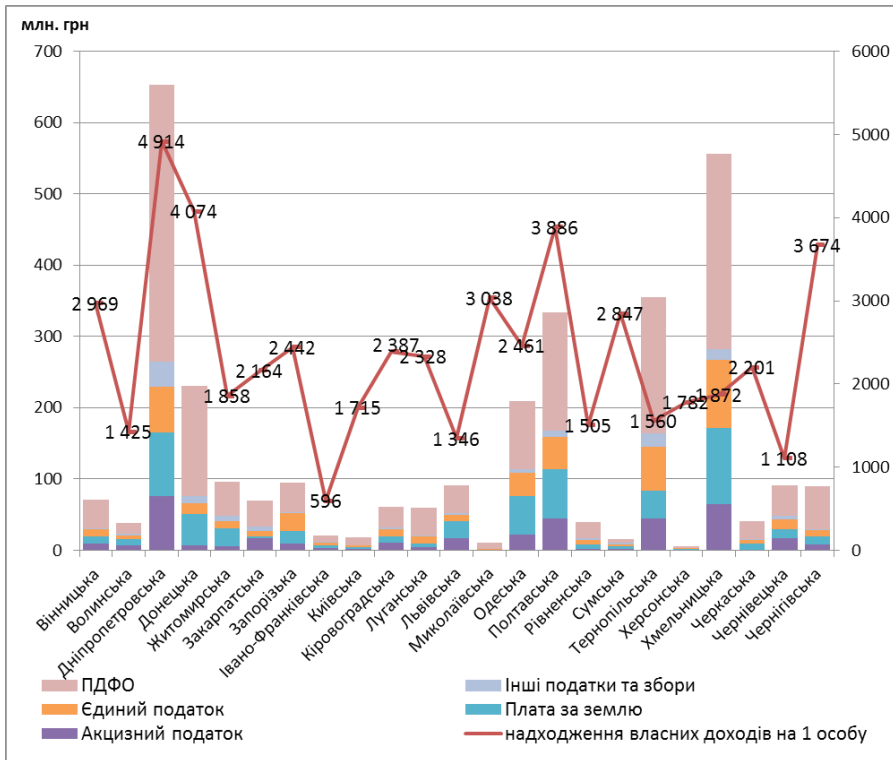

Рис. 1. Власні доходи ОТГ, грн

Оцінюючи стан забезпеченості мешканців ОТГ власними доходами громад, які формуються завдяки надходженню акцизного податку, плати за землю, єдиного податку, податку на доходи фізичних осіб та інших податків і зборів, відзначимо значну концентрацію показників ОТГ у розрізі областей у межах інтервалу 1500–3000 грн. Вище цього інтервалу зафіксовано значення Дніпропетровської, Донецької, Полтавської і Чернігівської областей, нижче – Волинської, Івано-Франківської, Львівської і Чернівецької областей. Загалом, якщо взяти до уваги, що лише в шести областях бюджети ОТГ перевищили

100 млн грн, можна стверджувати про досить низький рівень забезпечення громад власними ресурсами.

Аналізуючи структуру надходжень власних ресурсів до бюджету ОТГ, можна побачити суттєве переважання ПДФО по всіх областях. Питома вага цієї статті доходів у загальному бюджеті коливалася в межах 40–77%. При цьому найвищі її значення було зафіксовано по громадах із високим рівнем доходів на одного працівника, а найнижчі – навпаки. Крім доходів від ПДФО, важливим джерелом їх отримання для ОТГ є плата за землю і єдиний податок.

Не менш актуальними з точки зору оцінки рівня ФЗРТГ є аналіз структури витрат, спрямованих на розвиток громад (рис. 2). Так, відповідно до отриманих статистичних даних найвищий рівень капітальних витрат у розрахунку на одного мешканця мають Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Херсонська і Чернігівська області. Розмір досліджуваного показника по них становив понад 1700 грн. Рівень нижче 1200 грн капітальних витрат на одного мешканця ОТГ зафіксований у дев'яти областях, серед яких ті ж самі Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області, а також Київська, Кіровоградська, Луганська, Тернопільська, Хмельницька і Черкаська області.

Наявність зв'язку між досліджуваними показниками підтверджує розрахований коефіцієнт кореляції $R=0,596$. Відповідно до значення коефіцієнта детермінації $R^2=0,356$ ми можемо стверджувати, що обсяг капітальних витрат на 35,6% визначається обсягом надходжень до бюджету ОТГ.

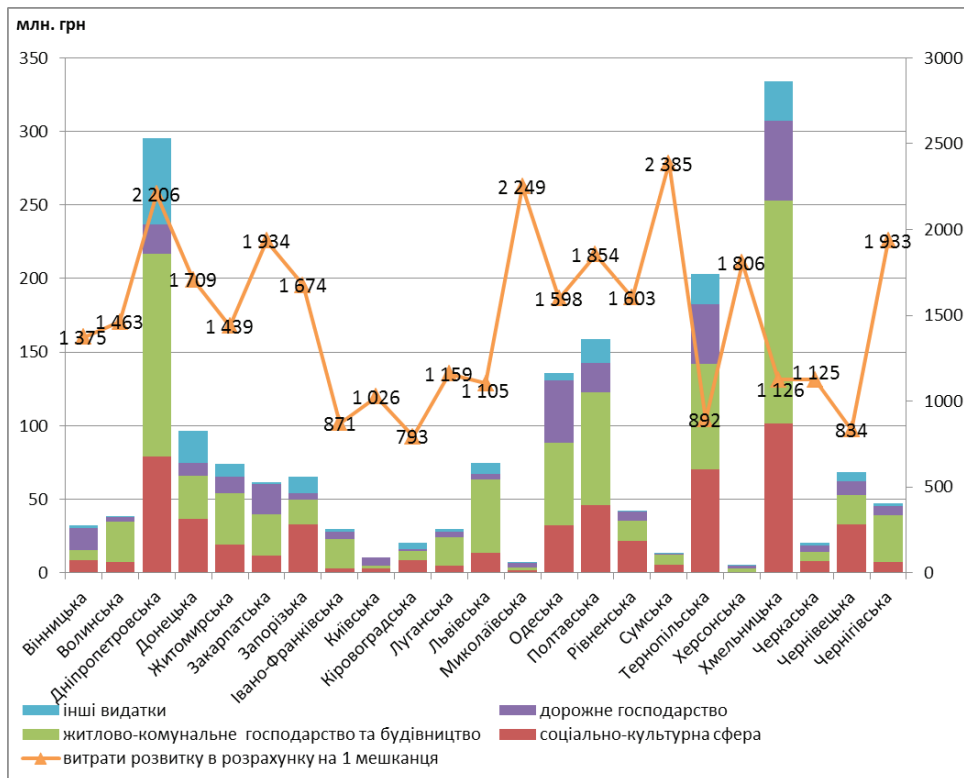

Рис. 2. Витрати на розвиток ОТГ, грн

Аналізуючи структуру витрат розвитку ОТГ, слід відзначити переважання за більшістю із них витрат на житлово-комунальне господарство. Значними є також витрати на соціально-культурну сферу. Витрати на дорожнє господарство становлять вагому частку лише в деяких областях. Водночас маємо відсутність статті витрат, яка б стосувалася розвитку підприємницького середовища, будівництва виробничих підприємств чи створення робочих місць.

Для підтвердження окремих установлених факторних залежностей обсягу витрат розвитку в розрахунку на одного мешканця здійснимо групування ОТГ вибірки за методикою [8, с. 16], яка передбачає визначення оптимальної кількості груп елементів вибірки і дає змогу пропорційно розсіювати результати відповідно до аналізованого показника. При цьому для кожної групи визначається середнє значення показників, порівнюючи які між собою, а також із результативним показником ми отримуємо можливість відстежувати наявність певних зв'язків і взаємозалежностей.

У процесі групування ОТГ за ознакою обсягу витрат розвитку, що припадають на одного мешканця, було виявлено, що по два екстремумні значення (мінімальні і максимальні) суттєво відхиляються від загальної вибірки (їх відхилення від наступних чи попередніх значень перевищувало 1,5 раза). З метою забезпечення вищого рівня достовірності результатів групування було прийнято рішення не брати до уваги ці значення. Відкидання крайніх екстремумних точок дало змогу суттєво знизити коефіцієнт варіації досліджуваних показників із рівня 85,5 до 47,3. Як наслідок, ми отримали більш репрезентативну вибірку, в межах якої було сформовано чотири великих і чотири малих групи об'єктів (див. таблицю).

Отже, дані таблиці свідчать про чітку зворотну залежність показника чисельності населення і витрат розвитку в розрахунку на одного мешканця. Існування такого зв'язку визначає переважання впливу фактора чисельності населення над фактором витрат розвитку при розрахунку агрегованого досліджуваного показника. Відповідно до цього можна припустити думку про недостатність витрат для розвитку ОТГ. Відзначимо також окремі демографічні пропорції, відповідно до яких громади з переважанням міського населення та вищою питомою вагою дітей у структурі населення, а також із кращими показниками природного відтворення харак-

теризуються нижчим рівнем витрат розвитку на одного мешканця. Площа громади, як бачимо з таблиці, не впливає на розмір капітальних витрат. Певний зв'язок існує між результативним показником і рівнем фінансової самостійності бюджетів ОТГ, із витратами на дорожнє господарство, а також із надходженням базової та реверсної дотацій.

**Групування ОТГ за обсягом витрат на розвиток у 2016 р.
у розрахунку на одного мешканця**

№ групи	кількість ОТГ в групі	Середнє значення громад у групі											
		видатки розвитку на 1 особу, грн	чисельність населення на 01 січня 2016 р., тис. осіб	чисельність міського населення, тис. осіб	приріст населення 2016 р стосовно 2015 р, %	чисельність дітей, осіб	площа громади, км ²	надходження власних доходів на 1 особу за даними 2016 р.	Фактичні надходження базової / реверсної дотації, тис. грн 2016 р.	показник фінансової самостійності, % власних коштів у загальному бюджеті, 2016 р.	витрати розвитку на соціально-культурну сферу, %	витрати розвитку на житлово-комунальне господарство та будівництво, %	витрати розвитку на дорожнє господарство, %
1	30	656	11,5	5,4	8,7	1575	142,0	1493,2	2619,5	80,4	33,4	38,8	13,0
2	58	1069	10,2	3,3	0,1	1675	222,7	1561,3	2227,4	79,5	30,5	44,6	17,8
3	29	1519	6,0	2,0	-3,0	1347	204,1	2081,9	978,4	88,0	29,9	43,3	17,5
4	21	1998	6,5	2,1	-1,2	1320	287,9	2688,3	433,0	90,1	34,8	45,0	11,1
5	11	2397	6,9	0,8	-0,7	1218	252,9	3649,5	477,3	96,1	35,5	28,8	29,6
6	4	2811	6,9	0,7	-0,2	1114	478,5	5710,0	-3599,8	96,4	23,8	50,9	13,8
7	2	3239	6,2	1,7	-1,5	982	263,1	5290,5	1330,0	89,5	46,6	22,4	0,0
8	2	3898	4,6	0,0	-0,1	740	222,5	5723,0	-4418,5	92,7	21,8	59,6	0,0

Відповідно до отриманих висновків узагальнимо, що витрати розвитку громад, як показує приклад проаналізованих ОТГ, характеризуються прямою залежністю від рівня самостійності бюджетів ОТГ і зокрема обсягів надходження власних доходів. Натомість із демографічними показниками, взятими до уваги, а також із втратами на розвиток дорожнього господарства результативний показник характеризується оберненим зв'язком.

Висновки. Результати проведеного дослідження дають підстави припускати можливість впливу і моделювання розміру витрат розвитку в розрахунку на мешканця територіальної громади за рахунок зміни визначених чинників. Проте встановлення чітких залежностей і побудова на їх основі моделі вимагає більш глибокого економіко-математичного дослідження.

Крім того, з точки зору оцінки повноти інформації щодо витрат, спрямованих на розвиток територіальних громад, викликає застереження відсутність інформації щодо інституційних витрат, спрямованих на збільшення матеріальної бази для отримання доходів до бюджету громади. Більшість витрат пов'язані із формуванням і обслуговуванням інфраструктури. У цьому контексті ми погоджуємося із І.Сторонянською та Л.Беновською, які зазначають, що такі витрати “сприяють підтриманню об'єктів у належному стані, проте не забезпечують розвитку територій”. Отже, проблема фінансування сталого розвитку ОТГ в Україні ще потребує свого системного розв'язання. Зокрема, встановлено, що потребують додаткового фінансування економічний розвиток та заходи стратегічного характеру.

Перспективи подальших досліджень. Отримані наукові результати можуть бути використані як аргумент для більш глибокого наукового дослідження параметрів і факторних залежностей ФЗРТГ. Однак важливо визначити індикатори такого розвитку, що має бути предметом подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла С. О. Вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні / С. О. Біла // Наук. часоп. НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Сер. № 18. – Економіка і право : зб. наук. пр. – Вип. 27. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – С. 60–68.
2. Сторонянська І. З. Напрямки модернізації фінансового забезпечення розвитку сільських територіальних громад у контексті завдань адміністративно-територіальної реформи / І. З. Сторонянська, А. О. Пелехатий // Фінанси України. – 2014. – № 10. – С. 97–108.
3. Сухарська Л. В. Елементи системи фінансового забезпечення розвитку територіальної громади / Л. В. Сухарська // Вісн. НАДУ. – 2016. – № 1. – С. 119–125.
4. Сторонянська І. З. Бюджети розвитку місцевих бюджетів: проблеми формування та використання в контексті поглиблення фінансової децентралізації / І. З. Сторонянська, Л. Я. Бенюк // Фінанси України. – 2016. – № 5. – С. 34–47.
5. Децентралізація. Місцеві бюджети 159 об'єднаних територіальних громад. Перше півріччя 2016 року [фінанс.-анал. матеріали] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/Monitoring_OTG.pdf
6. Перелік проектів Державного фонду регіонального розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dfrr.minregion.gov.ua/>
7. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 берез. 2016 р. № 200. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Мамонов К. А. Економіко-математичне моделювання (модульний варіант) : навч. посіб. для студ. галузі знань 0305 “Економіка та підприємництво” напряму підготовки 6.030509 “Облік і аудит” / К. А. Мамонов, Б. Г. Скоков, С. Я. Політучий. – Харків : ХНАМГ, 2010. – 226 с.
9. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page7>
10. Від прагнень до звершень. Перший рік успіхів 159 об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс]. – Київ : М-во регіон. розвитку, будівництва і житл.-комун. госп-ва, 2016. – Режим доступу : http://159plus.com/pics/attachments/MinReg_print.pdf
11. Геопортал адміністративно-територіального устрою України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://atu.minregion.gov.ua/>
12. Державний бюджет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
13. Павлюк А. П. Економічні аспекти формування спроможних територіальних громад в Україні / А. П. Павлюк // Стратег. пріоритети. – 2016. – № 1 (38). – С. 137–146.
14. Урядовий портал “Децентралізація” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/>
15. Рейтинг областей України за формуванням спроможних територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/pics/upload/604-a989ae87c828e586dacf51811fc4d93f.pdf>

REFERENCES

1. Bila, S. O. (2014) Vplyv detsentralizatsii na stymuliuvannia ekonomichnoho zrostannia terytorialnykh hromad v Ukraini [Influence of decentralization on stimulation of territorial communities economic growth in Ukraine] // *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova* [Scientific journal of NPU M. P. Drahomanov]. – Ser. № 18. – *Ekonomika i pravo: zb. naukovykh pr.* [Economics and law : journal of science work] – vol. 27. – K.: NPU M. P. Drahomanova, 2014. – pp. 60-68.
2. Storianska, I. Z., Pelekhatyi A. O. (2014) Napriamky modernizatsii finansovoho zabezpechennia rozvytku silskykh terytorialnykh hromad u konteksti zavdan administratyvno-

terytorialnoi reformy [Directions of modernize financial security of rural communities in the context of the tasks of administrative and territorial reform], *Finansy Ukrainy [Finances of Ukraine]*. – 2014. – No 10. – pp. 97-108.

3. Sukharska, L. V. (2016) Elementy systemy finansovoho zabezpechennia rozvytku terytorialnoi hromady [Elements of financial support system for the development of the territorial community], *Visnyk NADU pry Prezydentovi Ukrainy [NADA Bulletin under the President of Ukraine]*. – No 1. – P. 119-125

4. Storianska, I. Z., Benovska, L. Ya. (2016) Biudzhety rozvytku mistsevykh biudzhetyv: problemy formuvannia ta vykorystannia v konteksti pohlyblennia finansovoi detsentralizatsii [Budgets of local budgets development: problems of formation and use in the context of deepening of financial decentralization], *Finansy Ukrainy [Finances of Ukraine]*. – 2016. – No 5. – pp. 34-47.

5. Detsentralizatsiia mistsevi biudzhety 159 obiednanykh terytorialnykh hromad. Pershe pivrichchia 2016 roku [Decentralization of local budgets 159 united territorial communities. first half of 2016]. – Available at : http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/Monitoring_OTG.pdf.

6. Perelik proektiv Derzhavnogo fondu rehionalnogo rozvytku [List of projects of the State Fund for Regional Development]. – Available at : <http://dfr.minregion.gov.ua/>

7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.03.16 № 200 “Deiaki pytannia nadannia subventsii z derzhavnogo biudzhetu mistsevym biudzhetam na formuvannia infrastruktury obiednanykh terytorialnykh hromad” [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 16.03.16 № 200 “Some issues of subvention from the state budget to local budgets for the formation of the united territorial communities infrastructure]. – Available at : <http://zakon.rada.gov.ua>.

8. Mamonov, K. A., Skokov B. H., Polituchy S. Ya. (2010) Ekonomiko-matematychni modeliuvannia (modulnyi variant): navch. posibn. dlia studentiv haluzi znan 0305 “Ekonomika ta pidpriemnytstvo” napriamu pidhotovky 6.030509 “Oblik i audyt” [Economic-mathematical modeling (modular version): tutor. Manual For students of the field of knowledge 0305 “Economics and Entrepreneurship” direction 6.030509 “Accounting and Audit”].

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), “Bjudzhetnyj kodeks Ukrajinny” [Budget Code of Ukraine]. – Available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page7>.

10. Vid prahnen do zvershen. Pershyi rik uspikhiv 159 obiednanykh terytorialnykh hromad [From aspirations to achievements. First year success of 159 united territorial communities]. – Kyiv : Ministrestvo rehionalnogo rozvytku, budivnytstva i zhytlovo-komunalnogo hospodarstva [Ministry for Regional Development, Building and Housing of Ukraine]. – Available at : http://159plus.com/pics/attachments/MinReg_print.pdf.

11. Heoportel administratyvno-terytorialnogo ustroiu Ukrainy [Geoportal of administrative and territorial structure of Ukraine]. – Available at : <http://atu.minregion.gov.ua/>

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), Derzhavnyi biudzhety Ukrainy 2017 roku [State Budget of Ukraine in 2017]. – Available at : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.

13. Pavliuk, A. P. (2016) Ekonomichni aspekty formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad v Ukraini [Economic Aspects of Empowering Territorial Communities in Ukraine], *Stratehichni priorytety [Strategic Priorities]*. – No 1 (38) / - p. 137-146/

14. Uriadovyi portal “Detsentralizatsiia” [Government Portal “Decentralization”]. – Available at : <http://decentralization.gov.ua/>.

15. Reitynh oblastei Ukrainy za formuvanniam spromozhnykh terytorialnykh hromad [The rating of Ukrainian regions for the formation of capable territorial communities]. – Available at : <http://decentralization.gov.ua/pics/upload/604-a989ae87c828e586daf51811fc4d93f.pdf>

SUMMARY

Problem definition. Today, the development of territorial communities in Ukraine takes place in the qualitatively new conditions and it exhibits the high intensity and dynamics, which is primarily

due to the decentralization reform and, particularly, the unification of territorial communities. Concurrently, the financial support for the development of territorial communities, which is one of the priorities of the administrative reform and should be sufficient for the sustainable development, is one of the key factors contributing to the qualitative changes at the local level.

Review of recent researches and papers. The process of financial support for development and functioning of territorial communities, including the unified ones, is the object of scientific research of such scientists as: S.Bila, O.Vasylyk, I.Vakhovych, A.Pelekhatyi, V.Pylypiv, S.Popov, M.Kozoriz, O.Kyrylenko, V.Kravchenko, I.Lunin, V.Oparin, I.Storianska, L.Tychkovska, I.Radionova, S.Yurii and others. The research findings of these scientists constituted the methodological basis of the study of the situation of financial support for development of territorial communities. The issue of financial support for the unified territorial communities is in the focus of attention of the politicians, public officers and generally of the whole society. Nevertheless, it is still unclear, whether such financial support is sufficient under the various trends in development of the unified territorial communities. To this end, it is important to establish not only the quantitative volumes and proportions of the investigated processes, but also the link between the components of financial support for development of territorial communities in Ukraine.

Purpose of the paper – to define the situation and peculiarities of the financial support for development of unified territorial communities in modern Ukraine on the basis of the establishment of the appropriate factor dependencies.

Basic matters presentation. This paper presents the analysis of situation of financial support for the territorial communities in Ukraine as the complex process, providing the consideration of both the structural aspects and the relevant dynamic processes in the particular time interval. It is emphasized that under conditions of the administrative-territorial reform, the transformation of financial flows and their redistribution in favour of one of the forms of local self-government, prioritized as of today - the unified territorial communities, creates the additional peculiarities of financial support for development of territorial communities. Also established is the influence of financial support on the development of unified territorial communities.

When assessing the passports of territorial communities, the overall level of fiscal capacity of united territorial communities is analyzed. The main parameters and peculiarities of their financial support at their own expense are highlighted. The analysis of the expenditure pattern for community development is carried out.

The main results of the study were obtained by way of grouping the united territorial communities using the method that provides the determining of optimum quantity of groups of the sample components and allows the proportional scattering of the results in accordance with the analyzed parameter. Therewith, the average value of the parameters is determined for each group. On comparing these parameters among themselves, as well as with the performance indicator, we can track the existence of certain relationships and interdependencies.

Conclusions of the study. The results of this study suggest the possibility of influencing and simulating the size of the development expense per inhabitant (member) of the territorial community due to changes in the defined factors. However, the establishment on their basis of clear dependencies and construction of the model requires the deeper economic and mathematical study.

In addition, in terms of assessment of the completeness of information related to the expenditures for development of the territorial communities, the restriction arises in connection with lack of information, related to the institutional expenditures, aimed at increasing of material (resource) base for revenues to the community budget. Most of the expenditures are related to the infrastructure formation and maintenance. In this context, we agree with I. Storoniaska and L. Benovska, who indicate that such expenditures *“help to maintain the facilities in the good condition, but do not ensure the development of the territories”*. Consequently, the problem of financing of sustainable development of the UTC in Ukraine still requires its systemic solution. Particularly, it is determined that the economic development and strategic measures require the additional financing.